

2008

larsson
sörenson
frumerie

ELISABETH FELDT, SOPRAN
MIKAEL HOLMLUND, PIANO

Kristine kyrka Jönköping
söndag 13 juli 2008 kl 19.00

Tre betydelsefulla svenska kompositörer jubilerar under året 2008. Att ställa dem i relief till varandra belyser deras särart – folkkäre Lars-Erik Larsson, göteborgsprofilen Torsten Sörenson och sångarfavoriten Gunnar de Frumerie. Här går de i par med tre av det svenska nittonhundratalets bästa poeter.

Hjalmar Gullberg (1898-1961) stod inte högt i kurs hos samtidens kritiker, men få har lästs och älskats av så många. Han skrev i gammaldags stil; han var en rytm- och klangkonstnär som trivdes med att ikläda sig den klassiska lyriktraditionens högtidsdräkt rim och meter. Gullberg lyckades kombinera komplexa ämnen med en språklig snickarglädje och ett enkelt anslag med rötter i spexmiljön i Lund.

Lars-Erik Larsson valde dikter här och var ur Gullbergs dittills utkomna diktsamlingar och satte samman *Nio sånger* 1946. De båda skåningarna var kollegor på Sveriges Radio i Stockholm; Gullberg som chef för Radioteatern och Larsson som musikchef. Det innebar att han var huskomponist, dirigent och producent på ett och samma bräde. Senare blev han den första professorn i komposition vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm. Hans tonsättarproduktion innehåller såväl det första bruket av tolvtonstekniken på svensk mark som den lyriska sviten *Förklädd gud* (hans första samarbete med Gullberg) och den på sin tid omåttligt populära schlagern *Obligationsmarschen*.

I år är det också hundra år sedan **Ebba Lindqvist** (1908-95) föddes. Hon växte upp i Grebbestad men bodde som vuxen i Göteborg. Relationen till det karga bohuslänska landskapet och kärleken till havet blev hennes livstema. I en ganska ojämn produktion finns verkliga pärlor, bland dem *Mässa för måsar* från 1967.

Också **Torsten Sörenson** växte upp i Grebbestad. Han var en legendarisk kompositions lärare vid Musikhögskolan i Göteborg och tjänstgjorde som organist i Oscar Fredriks kyrka nära Järntorget i nästan 30 år. Sångcykeln *Mässa för måsar* komponerades i Stenungsund sommaren 1973 – sista satsen är daterad till den 11 juli. Bilden av Bohusläns kala klippor med vindpinade björnbärssnår, skriande måsar och en skoningslös sol ger en utmärkt förutsättning för lyssnandet.

Nobelpristagaren **Pär Lagerkvist** (1891-1974) är den svenska modernismens portalfigur. Trots fin kritik blev han inte mycket läst under sin livstid. I sitt tidiga diktande har han inte brutit radikalt mot traditionen. Rytmen är bara mer växlande, mycket friare med ömsom prosadikter, ömsom strofer på rimmad vers. *Hjärtats sånger* (1926) är en hisnande läsning för nutida öron och ögon; på en gång direkt drabbande men samtidigt högstäm, högstilad...ja, högtidlig.

”Pär Lagerkvist säger att han inte är musikalisk, men när han läser sina dikter har han samma tonfall som jag i mina sånger. Jag blir så glad av att höra honom läsa, höra hur han lägger tyngden på orden. Och när jag tonsätter hans dikter är det en helhetsstämning jag försöker fånga. Ofta lär jag mig dikten utantill. Och ofta låter jag första raden ge stämning åt helheten. Och sedan går jag framåt bit för bit.” Pianoprofessorn vid Kungliga Musikhögskolan **Gunnar de Frumerie** har tonsatt närmare femtio dikter av Pär Lagerkvist. I många fall representeras helhetsstämningen av en ackompanjemangsfigur i pianostämman. *Hjärtats sånger* (1942) visar tydliga exempel på detta. Sångerna skimrar av ljus men har samtidigt en omisskännlig, mörk underton.

Elisabeth Feldt

PROGRAM

Lars-Erik Larsson (1908-86)

ur Nio sånger op. 35 (Hjalmar Gullberg)

Skyn, blomman och en lärka
Bortom berg och mörka vatten
För vilsna fötter sjunger gräset
Långt bortom detta
Kysande vind

Lars-Erik Larsson

Sonatin nr. 2 op. 39

Allegro
Andante
Allegro

Torsten Sörenson (1908-92)

Mässa för måsar (Ebba Lindqvist)

Måsarna flyger mot havet
– som funnes det inget hav
Det finns inga vingar mer
Ty alla som flyger mot solen
Vi alla som ser dem
Men måsen fastnad i hummertinan
Mellan vingspets och vingspets
Två väldiga vingar

Gunnar de Frumerie (1908-87)

ur Sonatin nr. 1

Andantino tranquillo

Gunnar de Frumerie

Hjärtats sånger (Pär Lagerkvist)

När du sluter mina ögon
Det blir vackert där du går
Saliga väntan
Ur djupet av min själ
Du är min Afrodite
Som en våg

Skyn, blomman och en lärka

En sky går över landet
med silveraktigt sken.
Var finns den sjö i landet
som badat den så ren?
Vid vägen står en blomma;
ur vilket vattendrag
drack denna första blomma
som tyst slog ut idag?

En lärka överbringar
från jorden till det blå
det vårbudskap som klingar
ur minsta gräs och strå.
Var finns den klara källa
som gav den mod att fly
dit upp och sväva mellan
en blomma och en sky?

Skyn, blomman och en lärka!
På nytt är världen ljus.
Men hopp finns ej att märka,
o ande, kring ditt hus!
Än ligger stum och öde
din människonatur.
Var finner du ett flöde
att dricka glädje ur?
Hjalmar Gullberg

Bortom berg och mörka vatten

Bortom berg och mörka vatten
lever någon som behöver mig.
Som en tjuv om natten
skall han komma över mig.

Jag skall ryckas upp från grunden
och bli träffad såsom av ett sting.
Men om tiden och om stunden
vet jag ingenting.

När det sker och han är framme,
Han vars blotta glans förbränner mig,
är jag icke mer densamme
som ni känner mig.
Hjalmar Gullberg

För vilsna fötter sjunger gräset

För vilsna fötter sjunger gräset:
jag är din matta var du går
– räds ej att natten förestår!
För vilsna fötter sjunger gräset:
mot hemmet styr jag dina spår.

För vilsna fötter sjunger gräset:
under mitt täcke sänks din bår
– räds ej att natten förestår!
För vilsna fötter sjunger gräset:
du går mot hemmet var du går.
Hjalmar Gullberg

Långt bortom detta

Det kom så plötsligt och så underbart.
Är det en ton jag hör, en glimt jag ser,
Som bara går förbi mig för att snart
Förklinga, slockna, inte vara mer?

Ett ingenting har smekt mig med vänlig hand
min hand, som nyss av frost var kall och vit.
Var det en hälsning från ett okänt land,
ett andebrev som adresserats hit

av en som känt mig och tills nu var stum
och höll sig dold, en gåtfull individ långt
bortom detta som de kallar rum,
långt bortom detta som de kallar tid?
Hjalmar Gullberg

Kyssande vind

Han kom som en vind.
Vad bryr sig en vind om förbud?
Han kysste din kind,
han kysste allt blod till din hud.
Det borde ha stannat därvid:
du var ju en annans,
blott lånad en kväll i syrenernas tid
och gullregnens månad.

Han kysste ditt öra, ditt hår;
Vad fäster en vind sig vid om han får?
På ögonen kysstes du blind.
Du ville förstås ej alls
i början besvara hans trånad,
men snart låg din arm om hans hals
i gullregnens månad.

Från din mun har han kysst
det sista av motstånd som fanns.
Din mun ligger tyst
med halvöppna läppar mot hans.
Det kommer en vind och går
och hela din världsbild rasar
för en fläkt av syrenernas doft
och gullregnets klasar.
Hjalmar Gullberg

MÄSSA FÖR MÅSAR

Måsarna flyger mot havet,
flyger mot solnedgången.
Konturerna är klara
kring klippa och träd.
Minsta sten är medveten
om sitt värde.
Vågen har stelnat
och skall aldrig nå stranden.

Måsarna flyger mot havet,
flyger mot solnedgången

som funnes det inget hav,
som funnes det ingen sol,
ej träd, ej klippa, ej sten på stranden.
Bara vingar, vingar, vingar.

Vingar, vingar.
Det finns inga vingar mer.
Bara de mycket vita,
bara de mycket tysta fågelkropparna
hopkrupna ute på skäret.
Det obönhörliga runt omkring
och ensamheten på skäret.

Ty alla som flyger mot solen,
som funnes det ingen sol,
och alla som flyger mot havet,
som funnes det inget hav,
hamnar till slut på skäret.

Mässa för måsar.

Vi alla som ser dem,
vi alla som överger dem,
var och en åt sitt liv
och ensamheten på skäret
vet, å vi vet
att måsarna sover på skäret
som funnes det inget skär,
som funnes det ingen natt,
bara vila för vingar.

Men måsen, fastnad i hummertinan.
Och vintern, stelnad i vingar.
Två väldiga vingar
som aldrig skall flyga mer

Mellan vingspets och vingspets sju hav
och skriet mot gryningen.
Den tysta mässan för solen
och förnedringens tiggaredag.

Detta liv mellan vingspets och vingspets,
innan alla sju hav fryser till is
och två vingar stelnar i frosten.

Vingar, vingar,
Två väldiga vingar.
Ingenting sorgsnare på jorden att se
än vingar,
som aldrig skall flyga mer.

Om rörelse vet vi ingenting
och ingenting om flykten
förrän vi sett vingar, vingar,
två väldiga vingar
som fångat flykten.
Ebba Lindqvist

HJÄRTATS SÅNGER

När du sluter mina ögon
med din goda hand,
blir det bara ljust omkring mig
som i soligt land.
Du i skymning vill mig sänka
men allt blir till ljus.
Du kan intet annat skänka mig
än ljus, blott ljus.

Det blir vackert där du går.
Marken, stigen,
stranden som du följer;
allt tycks ljusna, glädjas,
allt som ser dig.
Kan väl jorden glädjas
för att någon stiger på den,
trampar på den;
en som den älskar?

Fråga inte mig.
Jag ser blott skenet,
hur det dröjer kring dig,
svävar över marken,
som om jorden log

Stig på den som gläds
att se dig lycklig.
Blott inte hårt,
som om du visste
att du var älskad.

Saliga väntan på dig som skall komma,
när i din själ den kärlek kan blomma
som med sin eld förtärer mig.
Saliga väntan på dig, på dig.
Himmelen vidgas. På jorden är stilla.
Djupt i din själ är det stilla, stilla.
Bara den eld som förtärer mig
stiger ur djupen att söka dig.
Och du skall komma.
De heta bränder bliva
till blommor i dina händer,
till en ovansklig vår hos mig,
då du skall viska: Jag älskar dig.

Ur djupet av min själ
där det är vår hos mig,
där blomsterängar stå:
En blomst jag giver dig,
en lilja het som blod
men ren och vit som snö.
Den leva kan hos dig
och den hos dig kan dö.

När bladen breddas ut
och deras doft dig når,
då vet du att min själ
som ljusa ängder står.
Den vilar i din hand
på ljuv och älskad bår.
Ett minne blott hos dig
utav en älskad vår.

Du är min Afrodite,
den ur havet födda,
så ljus som vågens driva
av skum i solen lyftad.
Och mitt djupa, dunkla hav,
mitt liv, min skumma grav.
Mitt hjärtas oro, tunga ro
allt som i solen ej fått bo.
Du är min Afrodite,
den ur djupet födda.

Som en våg sköljd upp mot stranden
vilar du hos mig.
När jag smeker dig med handen
skälver havet ini dig.
Djupa hav som födde dig.
Kom intill mig,
nära till mig,
djup som blivit du.
Detta som inom dig skälver
är ditt hjärta ju,
är ett mänskohjärta ju.
Pär Lagerkvist

Förutom sitt arbete som sångpedagog på Helsjöns folkhögskola arbetar **Elisabeth Feldt** som klassisk sångerska och konserterar flitigt med en rik och omväxlande repertoar med tyngdpunkt på kyrkomusik och romanser. Sin utbildning har hon fått vid musikhögskolorna i Göteborg och Örebro och därefter i Piteå för professorerna Dorothy Irving och Matti Hirvonen. www.elisabethfeldt.com.

Mikael Holmlund, som har sina rötter i Umeå, avslutade sina pianostudier 2004 med diplomexamen vid Norges Musikkhögskole. Han har deltagit i en lång rad festivaler och tävlingar, och år 2002 erhöll han det betydelsefulla Solistpriset. Idag bor Mikael i Göteborg och är verksam som solist, kammarmusiker och ackompanjör vid bland annat Barrat-Due Musikk institutt i Oslo. www.mikaeholmlund.com.